

RS
USREPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE**Številka:** U-I-189/21-12**Datum:** 26. 5. 2022

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti, začetem z zahtevo Okrajnega sodišča v Mariboru, na seji 26. maja 2022

odločilo:

1. Tretji odstavek 65. člena Zakona o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 28/09, 51/10, 26/11, 53/14, 54/15, 11/18 in 36/21), kolikor se nanaša na izvršbo na premičnine, je v neskladju z Ustavo.

2. Državni zbor mora ugotovljeno neskladje odpraviti v roku enega leta po objavi te odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije.

3. Do odprave ugotovljene protiustavnosti iz 1. točke tega izreka lahko tretji začne pravdo na ugotovitev, da izvršba na določeno premičnino ni dopustna, v obdobju od pravnomočnosti sklepa o zavrnitvi ugovora tretjega do konca izvršbe.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Predlagatelj vlaga zahtevo za oceno ustavnosti tretjega odstavka 65. člena Zakona o izvršbi in zavarovanju (v nadaljevanju ZIZ). Pojasnjuje, da odloča o tožbi na ugotovitev nedopustnosti izvršbe na premičnino, ki jo je po vložitvi ugovora tretjega iz 64. člena ZIZ vložila oseba, ki trdi, da je lastnica zarubljene stvari. Tožnica naj bi tožbo vložila po izteku roka 30 dni iz tretjega odstavka 65. člena ZIZ. Po mnenju predlagatelja je navedeni rok procesna predpostavka, ki mora biti izpolnjena, da bi sodišče lahko takšno tožbo obravnavalo. Predlagatelj navaja, da bi moral zato tožbo zavreči, vendar namesto tega vlaga zahtevo za oceno ustavnosti tretjega odstavka 65. člena ZIZ zaradi neskladja s 33. členom Ustave.

2. Po oceni predlagatelja sta ugovor tretjega in tožba na nedopustnost izvršbe odraz varstva lastninske pravice. Z njima naj bi tretji lahko preprečil, da se njegova stvar prodaja

v izvršilnem postopku, ki teče zoper izvršilnega dolžnika, in da kupec na njej originarno pridobi lastninsko pravico. Ustavno problematičen naj bi bil rok 30 dni za vložitev tožbe na nedopustnost izvršbe, ki naj bi tako močno omejil možnosti tretjega, da uveljavi svoje upravičenje ubraniti svojo lastninsko pravico pred neupravičenimi posegi, da naj bi bila s tem kršena človekova pravica do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave. Pri tem predlagatelj poudarja, da so z ustavnim jamstvom zasebne lastnine varovani vsi pravni položaji, ki imajo za posameznika na podoben način kot lastninska pravica premoženjsko vrednost in ki mu omogočajo svobodo ravnanja na premoženjskem področju.

3. Predlagatelj meni, da izpodbijani poseg – časovna omejitev možnosti lastnika, da prepreči izvršbo na svojo stvar – zasleduje legitimne cilje, to je varstvo upnikovih premoženjskih pravic, učinkovitejše poplačilo upnikov in varstvo pravnega prometa. Ureditev naj bi bila primerna za doseg te ciljev. Predlagatelj pa zanika nujnost tega posega. V zahtevi obširno povzema stališča Ustavnega sodišča iz odločbe št. U-I-44/18 z dne 7. 11. 2019 (Uradni list RS, št. 69/19, in OdlUS XXIV, 18) in se nanje opira. Prepričan je namreč, da je ureditev ugovora tretjega in tožbe zaradi nedopustnosti izvršbe v bistvenem primerljiva z ureditvijo uveljavljanja izločitvene pravice v stečajnem postopku. Predlagatelj zato sklepa, da presoja Ustavnega sodišča o odsotnosti nujnosti ureditve, ki je predvidevala izgubo izločitvene pravice zaradi opustitve vložitve ustrezne tožbe v enomesečnem roku, nakazuje, da je iz enakega razloga protiustavna tudi ureditev, ki omogoča izgubo pravice vložiti tožbo zaradi nedopustnosti izvršbe po preteku 30 dni od pravnomočne zavrnitve ugovora tretjega. Poseg naj ne bi bil nujen; zasledovani cilj naj bi se lahko dosegel tudi tako, da bi tretji imel pravico vložiti tožbo vse do prodaje stvari v izvršilnem postopku. Tretji, ki bi odlašal z vložitvijo tožbe, bi tako zgolj tvegaj prodajo v izvršbi. Po mnenju predlagatelja bi taka ureditev še vedno ohranila učinkovitost izvršbe, hkrati pa tretji ne bi bil v tolikšni meri omejen pri uveljavitvi s 33. členom Ustave varovanih upravičenj.

4. Ustavno sodišče je zahtevo poslalo v odgovor Državnemu zboru, ki nanjo ni odgovoril. Mnenje o zahtevi je dala Vlada, ki meni, da izpodbijana ureditev izločitvene tožbe tretjega iz ZIZ ni primerljiva (na način, kot naj bi ju primerjala zahteva predlagatelja) z ureditvijo iz Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo in št. 178/21 – popr. – v nadaljevanju ZFPPIPP), ki jo je Ustavno sodišče presojalo v odločbi št. U-I-44/18. Izpostavlja drugi odstavek 64. člena ZIZ, ki določa, da se ugovor tretjega lahko vloži do konca izvršilnega postopka. Zaradi tega predhodnega postopka in pravnomočne odločitve sodišča o ugovoru tretjega, katerega vložitev naj ne bi bila časovno zamejena, naj bi bilo tožbo zaradi nedopustnosti izvršbe primerneje obravnavati kot izredno pravno sredstvo zoper pravnomočni sklep o zavrnitvi ugovora tretjega. Po mnenju Vlade se je pri presoji ustavnosti izpodbijane ureditve zato treba nasloniti na 25. člen Ustave. Prekluzivni rok iz tretjega odstavka 65. člena ZIZ naj bi pomenil omejitev te človekove pravice. Vendar naj prekluzivni roki po ustaljeni presoji Ustavnega sodišča sami po sebi ne bi bili nedopustni, saj služijo zagotavljanju jasnosti in gotovosti medsebojnih pravnih razmerij, kot tudi pravni varnosti. Vlada trdi, da bi možnost vložitve izločitvene tožbe vse do prodaje

stvari v izvršilnem postopku povzročila številne zaplete tako pri delu izvršiteljev kot sodišča, kar naj bi onemogočalo doseganje učinkovitosti izvršbe. Predlagatelj se je izjasnil o mnenju Vlade. Navaja, da tretji šele z vložitvijo tožbe zaradi nedopustnosti izvršbe pridobi možnost, da se o njegovi pravici vsebinsko odloči. Predlagatelj dodatno utemeljuje svojo tezo iz zahteve o primerljivosti mehanizmov za varstvo pravice do zasebne lastnine tretjih v stečajnem in izvršilnem postopku. Edina prava razlika med obema ureditvama naj bi bila ta, da v izvršilnem postopku tretji izgubi varstvo svoje pravice do zasebne lastnine z zamudo izpodbijanega roka trideset dni za vložitev tožbe zaradi nedopustnosti izvršbe. Predlagatelj opozarja, da z zavrženjem tožbe tretjega zaradi vložitve po poteku roka preneha tudi odložni razlog.

B. – I.

Upravičenost predlagatelja za vložitev zahteve in obseg presoje Ustavnega sodišča

5. Sodišče, ki pri odločanju meni, da je zakon ali del zakona, ki bi ga moralo uporabiti, protiustaven, mora na podlagi 156. člena Ustave in prvega odstavka 23. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo, 109/12, 23/20 in 92/21 – v nadaljevanju ZUstS) prekiniti postopek in z zahtevo začeti postopek za oceno njegove ustavnosti. Tako dejstvo prekinitve postopka kot tudi to, da mora sodišče izkazati, da mora izpodbijano zakonsko določbo uporabiti v postopku, v katerem odloča, spadata v okvir procesne predpostavke iz 156. člena Ustave in iz prvega odstavka 23. člena ZUstS, ki mora biti izpolnjena za začetek postopka za oceno ustavnosti zakona. Pri tem mora sodišče izkazati, da izpodbijanih zakonskih določb ni mogoče razložiti ustavnoskladno.¹

6. Predlagatelj je izkazal obstoj te procesne predpostavke. Zahtevi za oceno ustavnosti je priložil pravnomočni sklep o prekinitvi postopka odločanja o tožbi iz tretjega odstavka 65. člena ZIZ na ugotovitev, da izvršba na zarubljeno premičnino ni dopustna² do odločitve Ustavnega sodišča o zahtevi za oceno ustavnosti tretjega odstavka 65. člena ZIZ. Iz tega sklepa izhaja, da predlagatelj odloča o tožbi na nedopustnost izvršbe, ki jo je tožnica vložila po izteku 30-dnevnega roka iz izpodbijane določbe, in bi zato predlagatelj moral tožbo zavreči kot prepozno. Predlagatelj je, upoštevaje, da izpodbija tretji odstavek 65. člena ZIZ prav v delu, v katerem je določen zadevni prekluzivni rok za vložitev izločitvene tožbe,³ po oceni Ustavnega sodišča izkazal, da mora uporabiti izpodbijano zakonsko

¹ Primerjaj z odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-139/14 z dne 26. 3. 2015 (Uradni list RS, št. 24/15), 7. točka obrazložitve.

² Ustavno sodišče v nadaljevanju tožbo iz tretjega odstavka 65. člena ZIZ imenuje "tožba na nedopustnost izvršbe" ali "izločitvena tožba".

³ Višje sodišče v Ljubljani v sklepu št. I Cp 138/2019 z dne 15. 5. 2019 navaja, da je rok iz tretjega odstavka 65. člena ZIZ materialni prekluzivni rok, ki začne teči naslednji dan od pravnomočnosti sklepa, s katerim je bila tretjemu pravica vložiti izločitveno tožbo priznana, ne oziraje se na to, kdaj

določbo, ki je (glede na ustavnopravno hipotezo predlagatelja) ni mogoče ustavnoskladno razložiti.

7. Ustavno sodišče razume zahtevo za oceno ustavnosti tako, da predlagatelj zahteva oceno ustavnosti roka 30 dni za vložitev tožbe na nedopustnost izvršbe iz tretjega odstavka 65. člena ZIZ, kolikor se nanaša na tožbe, s katerimi tožeče stranke zahtevajo ugotovitev, da ni dopustna izvršba na neko premično stvar/premične stvari. To tudi ustreza dejstvom t. i. "sprožilnega primera", v zvezi s katerim je bila zahteva vložena. V tem obsegu je Ustavno sodišče opravilo presojo skladnosti z Ustavo tretjega odstavka 65. člena ZIZ.

B. – II.

Povzetek bistvenih razlogov odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-44/18

8. Ker se predlagatelj pri utemeljevanju nosilnih tez svoje zahteve obširno opira na odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-44/18 in ker razlogom navedene odločbe tudi po mnenju Ustavnega sodišča ni mogoče odrekati upoštevnosti za odločitev o tej zahtevi za oceno ustavnosti, Ustavno sodišče uvodoma kratko povzema odločitev in nosilne razloge navedene odločbe.

9. Ustavno sodišče je z odločbo št. U-I-44/18 ugotovilo neskladje z Ustavo tretjega odstavka 310. člena in tretjega odstavka 311. člena ZFPPIPP ter naložilo Državnemu zboru, naj odpravi ugotovljeno neskladje v roku enega leta po objavi odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije, in določilo tudi način izvršitve svoje odločbe. Ustavno sodišče je v tej odločbi presojalo ustavnost ureditve, ki je določala prenehanje v stečajnem postopku prijavitelj in prekinjene izločitvene pravice, če izločitveni upnik v enomesečnem roku po objavi sklepa o preizkusu terjatev: (a) ni vložil tožbe na njeno uveljavitev oziroma (b) ni predlagal nadaljevanja prekinjenega pravnega postopka oziroma razširitve tožbe na drugega upnika, ki je izločitveno pravico prerokal. Ustavno sodišče je ugotovilo, da je izločitvena pravica, kot pravica lastnika stvari ali imetnika druge premoženjske pravice, da se iz stečajne mase izloči premoženje, ki ne pripada stečajnemu dolžniku, varovana v okviru pravice do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave. Z njenim prenehanjem izločitveni upnik v razmerju do stečajnega dolžnika izgubi tudi varstvo po splošnih pravilih civilnega prava. Zato je pomenilo prenehanje izločitvene pravice poseg v pravico do zasebne lastnine.

10. Ta poseg je Ustavno sodišče v odločbi št. U-I-44/18 označilo za neskladnega s 33. členom Ustave zaradi njegove prekomernosti. Poseg ni bil nujen za doseg sicer ustavno dopustnega cilja pospešitve in povečanja učinkovitosti stečajnega postopka. Prenehanje

je izvedel za pravnomočnost sklepa. Rok naj bi bil tudi peremptorni, ker s potekom roka tretji ne more več vložiti tožbe, na podlagi katere bi lahko uspešno uveljavil pravovarstveni zahtevek.

izločitvene pravice na podlagi tretjega odstavka 310. člena in tretjega odstavka 311. člena ZFPPIPP je bilo določeno kot predpostavka, ki dovoljuje začetek postopka prodaje premoženja, ki je predmet izločitvene pravice. Vendar prenehanje izločitvene pravice ni bilo nujno za zagotovitev cilja hitrosti postopka. Ustavno sodišče ni videlo razlogov, da zakonodajalec ne bi mogel določiti zamude roka za uveljavljanje izločitvene pravice v pravdi le kot predpostavko za dovoljenost prodaje. Izločitvena pravica v tem primeru ne bi prenehala, upniki pa bi jo, enako kot v primeru, ko izločitvene pravice sploh ne prijavijo, izgubili šele, ko bi upravitelj v skladu z ZFPPIPP prodal premoženje, ki je predmet izločitvene pravice. Z zamudo roka za ustreznost uveljavitev izločitvene pravice v pravdi bi torej izločitveni upniki, enako kot tisti, ki izločitvene pravice ne prijavijo, sprejeli le tveganje, da bo premoženje prodano.

B. – III.

Nekatera vprašanja razlage instituta tožbe na nedopustnost izvršbe

11. Tožbo na nedopustnost izvršbe iz tretjega odstavka 65. člena ZIZ, s katero se zahteva ugotovitev, da izvršba na določen predmet/predmete ni dopustna, lahko vložijo oseba, ki je pred tem izčrpala pravno sredstvo ugovora tretjega iz 64. člena ZIZ. Ugovor tretjega zoper sklep o izvršbi je namenjen varstvu premoženjskih pravic osebe, ki ni dolžnik iz sklepa o izvršbi, pač pa trdi, da ima na predmetu izvršbe pravico, ki preprečuje izvršbo (prvi odstavek 64. člena ZIZ).⁴ Ugovor se lahko vložijo do konca izvršilnega postopka (drugi odstavek 64. člena ZIZ). Če je ugovor tretjega pravnomočno zavrnjen,⁵ kar mora biti vedno, razen v primeru upnikove pasivnosti ali izjave, da ne nasprotuje ugovoru,⁶ daje izpodbijani tretji odstavek 65. člena ZIZ tretjemu 30 dni časa od pravnomočnosti sklepa o zavrnitvi ugovora, da začne pravdo po izločitveni tožbi. Ko izvršilno sodišče zaradi upnikovega nasprotovanja ugovoru pravnomočno zavrne ugovor tretjega, to stori avtomatično, brez vsebinske presoje njegove utemeljenosti. Že zato tožbe na nedopustnost izvršbe ni mogoče šteti za izredno pravno sredstvo ali za sredstvo, bistveno podobno izrednemu pravnemu sredstvu, kot predlaga Vlada. Šele v tej

⁴ Iz sodne prakse Vrhovnega sodišča (sodba št. II Ips 256/2014 z dne 19. 2. 2015 in sodba št. II Ips 59/2005 z dne 14. 5. 2015) izhaja, da so pravice tretjega, ki preprečujejo izvršbo, stvarne pravice na predmetu izvršbe (zlasti lastninska pravica, pa tudi lastninsko pričakovanje), poleg njih pa še nekatere obligacijske pravice, na podlagi katerih lahko tretji zahteva od dolžnika vrnitev stvari (kot npr. pravice iz komisijske, zakupne, prevozne ali podobne pogodbe).

⁵ Kot pojasnjuje Višje sodišče v Mariboru v sklepu št. I Ip 343/2020 z dne 8. 7. 2020, ureditev instituta ugovora tretjega izvršilnemu sodišču ne omogoča, da bi lahko po vsebini izvršbo na predmet izvršbe izreklo za nedopustno, temveč predpisuje prenos vsebinskega odločanja o ugovoru tretjega v poznejšo pravdo. Izvršilno sodišče v zakonski ureditvi nima podlage za (dokončno) vsebinsko odločanje o ugovornih navedbah tretjega, niti o utemeljenosti upnikovega nasprotovanja.

⁶ Prvi odstavek 65. člena ZIZ.

pravdi se sodišče z razlogi, ki so bili predmet ugovora tretjega v izvršbi, tudi vsebinsko ukvarja. Če sodišče s pravnomočno odločbo ugotovi, da izvršba, ki še ni končana oziroma je bila odložena,⁷ na določen predmet ni dopustna, glede tega predmeta ustavi izvršbo (peti odstavek 65. člena ZIZ). Za ta primer je upošteven drugi odstavek 76. člena ZIZ, ki določa, da sodišče, kadar ustavi izvršbo, s tem razveljavi, če zakon ne določa drugače, tudi opravljena izvršilna dejanja, kolikor s tem niso prizadete pridobljene pravice drugih oseb.

12. Smisel ugovora tretjega in tožbe na nedopustnost izvršbe je v tem, da tretji ohrani tiste pravice, ki bi po opravljeni izvršbi ugasnile.⁸ Sedmi odstavek 96. člena ZIZ pri premožninski izvršbi določa, da kupec pridobi stvar prosto vseh bremen in postane lastnik stvari tudi v primeru, ko dolžnik ni bil njen lastnik. Pravice tretjega na predmetu izvršbe torej najpozneje s prodajo v izvršbi prenehajo.⁹ Iz opisanega namena izločitvene tožbe – ubraniti pravico tretjega na stvari, ki ji grozi, da bo prenehala, ko bo stvar prodana v izvršbi za poplačilo tujega dolga, oziroma preprečiti prodajo stvari v izvršbi – izhaja tudi, do kdaj je vsebinsko odločanje sodišč o zahtevku na ugotovitev nedopustnosti izvršbe smiselno in mogoče. Če na podlagi pravnomočne ugoditve takemu zahtevku ni mogoče (več) doseči ustavitve izvršbe na sporni predmet, se zastavi vprašanje pravnega interesa tretjega za pravo meritorno odločanje sodišča v izločitveni pravdi. Že peti odstavek 65. člena ZIZ določa, da izvršilno sodišče, ki je bilo seznanjeno s pravnomočno sodbo, da izvršba na določen predmet ni dopustna, ustavi izvršbo glede tega predmeta le, če izvršba še ni končana.¹⁰ V sodni praksi so zato ustaljena stališča, ki po koncu izvršbe na sporni predmet (torej če izločitvena pravda do tedaj ni pravnomočno končana) zavračajo možnost uspeha tožnika. Sodišča v teh primerih zahtevke tretjega iz tožbe na nedopustnost izvršbe zavrnejo (vendar brez dejanskega vsebinskega odločanja o obstoju pravice, ki preprečuje izvršbo, torej na način, ki funkcionalno spominja na zavrženje) ali zavržejo.

13. Konec izvršbe oziroma konec izvršilnega postopka za namene petega odstavka 65. člena ZIZ je lahko prodaja zarubljene premožnine ali (če gre za druge predmete izvršbe)

⁷ Odlog izvršbe na predlog tretjega, ki je zahteval, naj se izvršba na določen predmet izreče za nedopustno, ureja 73. člen ZIZ. Ta odlog traja do konca postopka o pravem sredstvu (prvi odstavek 74. člena ZIZ), torej do konca postopka z ugovorom tretjega oziroma s tožbo na nedopustnost izvršbe. Začetek izločitvene pravde sam po sebi ne zadrži izvršbe (šesti odstavek 65. člena ZIZ v zvezi z drugim odstavkom 59. člena ZIZ).

⁸ Primerjaj s sodbama Vrhovnega sodišča št. III Ips 123/2008 z dne 24. 3. 2009 in št. II Ips 59/2005.

⁹ Pri izvršbi s prodajo premožnin se prodaja zarubljenih stvari opravi praviloma šele po pravnomočnosti sklepa o izvršbi, vendar v določenih primerih lahko tudi pred njo (92. člen ZIZ). Dokler je izvršba na predlog tretjega odložena, se prodaja zarubljenih stvari seveda ne more opraviti.

¹⁰ Glej tudi drugi odstavek 64. člena ZIZ, ki dopušča vložitev ugovora tretjega "do konca izvršilnega postopka".

drugačna oprava izvršbe na določenem predmetu (kot npr. prenos denarnih sredstev). Sodna praksa poudarja, da mora tretji imeti možnost razrešiti vprašanje obstoja svojih pravic in jih varovati še *pred opravo izvršbe* na spornem predmetu, da bi tako lahko dosegel ustavitev izvršbe glede tega predmeta z uspehom z izločitveno tožbo še *pred koncem oprave izvršbe* (sodba Vrhovnega sodišča št. II Ips 59/2005). Če postopek s tožbo na nedopustnost izvršbe do oprave izvršbe na spornem predmetu ni pravnomočno končan (ali bi bil celo začel šele po njej), se v sodni praksi zahtevek tretjega praviloma zavrne.¹¹ Konec izvršbe za namene petega odstavka 65. člena ZIZ je lahko sicer tudi pravnomočna ustavitev izvršbe na sporni predmet izvršbe (iz drugih razlogov, kot je ugotovitev pravice tretjega, ki preprečuje izvršbo). Če postopek s tožbo na nedopustnost izvršbe do pravnomočne ustavitve izvršbe na sporni predmet ni bil pravnomočno končan (ali bi bil celo začel šele po njej), se v sodni praksi zahtevek tretjega praviloma zavrže.¹²

B. – IV.

Presoja skladnosti izpodbijane ureditve s 33. členom Ustave

¹¹ Tako na primer v sodbi Vrhovnega sodišča št. III Ips 123/2008, iz katere izhaja, da tožbeni zahtevek na nedopustnost izvršbe ne more biti utemeljen, ko bi bil ugovor tretjega vložen potem, ko je bila že opravljena izvršba na določenem predmetu izvršbe, glede katerega tretji uveljavlja pravico, ki naj bi preprečevala izvršbo. Podobno v sodbi Vrhovnega sodišča št. III Ips 19/2011 z dne 11. 6. 2013, v kateri Vrhovno sodišče pojasnjuje, da po že opravljeni izvršbi samostojna izločitvena tožba tretjega ni dopustna, saj je odpadla pravovarstvena potreba v smislu zagotovitve (učinkovitega) pravnega sredstva v izvršilnem postopku. S sklicevanjem na strokovno literaturo Vrhovno sodišče utemeljuje, da je v pravdi, ki jo sproži tretji z izločitveno tožbo, predmet spora (samostojno) vprašanje dovoljenosti izvršbe. Izločitvena tožba naj bi bila vezana na tekočo izvršbo, s čimer naj bi bil na posreden način določen časovni okvir njene vložitve. Tožba naj se ne bi mogla vložiti, preden je bila izvršba dovoljena, in smiselno ne več potem, ko je izvršba že končana, ker zunaj teh časovnih meja manjka pravovarstveni interes tretjega.

¹² Vrhovno sodišče je s sklepom št. II Ips 647/2007 z dne 20. 11. 2008 zavrglo revizijo tožnice, katere zahtevek (kot tretje) na nedopustnost izvršbe je bil zavrnjen. Izvršba je bila ustavljena šele po vložitvi revizije. Tožnica je po oceni Vrhovnega sodišča izgubila pravni interes za vložitev revizije. Vrhovno sodišče je navedlo, da pravda, ki teče zaradi spora o nedopustnosti izvršbe, nima povsem samostojnega življenja, ampak je že v svojem začetku vezana na razlog, zaradi katerega je bila sprožena, torej na izvršilni postopek. V primeru ustavitve izvršilnega postopka ta razlog odpade, posledično pa tudi pravni interes za ugotovitev tožbo oziroma za morebitno pravno sredstvo. Podobno je Višje sodišče v Ljubljani (sklep št. II Cp 1535/2019 z dne 23. 10. 2019) potrdilo zavrženje tožbe tretjega za ugotovitev nedopustnosti izvršbe v primeru, ko je bila med postopkom pravnomočno ustavljena izvršba na sporne premičnine. Pojasnilo je, da je pravda vezana izključno na izvršilni postopek oziroma na v njem obravnavani predmet izvršbe. Če med pravdo pride do ustavitve izvršbe na sporni predmet izvršbe, naj pravda za dokazovanje tožnikove pravice na predmetu izvršbe ne bi bila več potrebna.

14. Predlagatelj tretjemu odstavku 65. člena ZIZ očita, da prekluzivni rok 30 dni (po pravnomočnosti sklepa o zavrnitvi ugovora tretjega) za začetek pravde na ugotovitev, da izvršba na premično stvar, na kateri naj bi tretji imel pravico, ki preprečuje izvršbo, ni dopustna, protiustavno posega v človekovo pravico tretjih do zasebne lastnine. Zadevna časovna omejitev možnosti vložitve tožbe na nedopustnost izvršbe naj ne bi bila nujna za zagotovitev učinkovitosti izvršilnega postopka.

15. Z jamstvom zasebne lastnine Ustava ne varuje le lastninske pravice, kot je opredeljena v civilnem pravu,¹³ temveč vse pravne položaje, ki imajo za posameznika na podoben način kot lastninska pravica premoženjsko vrednost in ki mu omogočajo svobodo ravnanja na premoženjskem področju ter s tem svobodno in odgovorno oblikovanje lastne usode.¹⁴ Navedena pravica varuje na eni strani konkreten položaj imetnika pravice pred oblastnimi posegi v njegovo lastninsko sfero, na drugi strani pa pravne položaje, s katerimi se uresničuje varovanje svobode na premoženjskem področju.¹⁵

16. Peti odstavek 15. člena Ustave določa, da nobene človekove pravice ali temeljne svoboščine, urejene v pravnih aktih, ki veljajo v Republiki Sloveniji, ni dopustno omejevati z izgovorom, da je Ustava ne priznava ali da jo priznava v manjši meri. Pri razlagi 33. člena Ustave je zato treba upoštevati tudi 1. člen Prvega protokola h Konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – EKČP), ki zagotavlja pravico do mirnega uživanja premoženja. Iz sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP) izhaja, da so del te pravice tudi postopkovna jamstva, ki naj nudijo zaščito proti arbitrarnim posegom javne oblasti; posameznik ali organizacija morata imeti možnost učinkovitega izpodbijanja ukrepov, ki posegajo v premoženje.¹⁶ Izgubo premoženja v izvršbi je vsekakor treba pripisati javni oblasti, ki je vzpostavila zakonski okvir in ki izvaja izvršilne postopke, namenjene uveljavitvi terjatev zasebnih in javnih upnikov.

17. Tožba na nedopustnost izvršbe je instrument za varstvo pravic tretjega na predmetu izvršbe, ki preprečujejo izvršbo. Med te pravice je treba na prvem mestu uvrstiti lastninsko pravico, pa tudi druge premoženjske pravice stvarnega in obligacijskega prava.¹⁷ Pravice tretjega iz prvega odstavka 64. člena ZIZ so brez dvoma ustavno varovane v okviru pravice do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave. Ustavno sodišče je v odločbi št. U-I-

¹³ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-156/98 z dne 11. 2. 1999 (Uradni list RS, št. 17/99, in OdlUS VIII, 118), 8. točka obrazložitve.

¹⁴ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-770/06 z dne 27. 5. 2009 (Uradni list RS, št. 54/09), 4. točka obrazložitve, in J. Zobec v: L. Šturm (ur.), Komentar Ustave Republike Slovenije, Dopolnitev – A, Fakulteta za državne in evropske študije, Ljubljana 2011, str. 451–454.

¹⁵ J. Zobec v: L. Šturm, nav. delo, str. 451.

¹⁶ Glej 45. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Jokela proti Finski* z dne 21. 5. 2002 in 97. točko obrazložitve sodbe ESČP v zadevi *Pintar in drugi proti Sloveniji* z dne 14. 9. 2021.

¹⁷ Glej 11. točko obrazložitve te odločbe.

44/18¹⁸ ocenilo, da je prenehanje izločitvene pravice zaradi opustitve pravočasne vložitev tožbe oziroma pravočasnega nadaljevanja že začetega postopka za njeno uveljavitev poseg v pravico do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave. Razlog za to stališče je bilo predvsem dejstvo, da izločitveni upnik s prenehanjem izločitvene pravice izgubi možnost, da doseže izločitev premoženja, ki je predmet izločitvene pravice, iz stečajne mase. Podobno za izpodbijani prekluzivni rok za vložitev tožbe na nedopustnost izvršbe na premoženju, 30 dni po pravnomočni zavrnitvi ugovora tretjega, velja, da z njegovim iztekom tretji praviloma izgubi možnosti pravnega varstva svojih pravic civilnega prava pred grozečo izgubo zaradi prodaje v premoženjski izvršbi.¹⁹ Izjeme od tega pravila so zelo redke; Vrhovno sodišče dopušča "preskakovanje" ugovora tretjega in tožbe na nedopustnost izvršbe z lastninsko tožbo, vloženo zoper kupca v izvršbi, le v primerih zlorabe izvršilnega postopka s kvalificirano nedobrovernostjo oziroma z naklepnim ravnanjem z nedovoljenim namenom pridobitve lastninske pravice na sporni stvari na škodo pravice tretjega.²⁰

18. Ustavno sodišče je – upošteva predvsem vezanost na trditveno podlago predlagatelja²¹ in razlog, naveden v 16. točki obrazložitve te odločbe – opravilo preizkus ustavnosti izpodbijane ureditve z vidika človekove pravice do zasebne lastnine. Tako je ravnalo kljub pomislekom Vlade, ki se je zavzela za presojo z vidika človekove pravice do pravnega sredstva. Ustavnemu sodišču se zato ni bilo treba opredeliti do vprašanja, katera od procesnih človekovih pravic iz Ustave bi bila lahko upoštevana za presojo ustavnosti izpodbijanega prekluzivnega roka za vložitev izločitvene tožbe tretjega. Na podlagi navedenega v prejšnji točki obrazložitve te odločbe je stališče Ustavnega sodišča, da prekluzivni rok 30 dni za začetek pravde na nedopustnost izvršbe na premoženju iz tretjega odstavka 65. člena ZIZ posega v pravico do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave.

¹⁸ Točka 13 obrazložitve navedene odločbe.

¹⁹ Sodna praksa ne dopušča, da bi se tretji izognil spornemu roku 30 dni tako, da bi svojo stvar, na katero je v izvršbi nekdo posegel za tuj dolg, varoval z (ob poljubnem času vloženo) splošno lastninsko ugotovitveno tožbo ali s tožbo na nedopustnost izvršbe, vloženo mimo pravil sistema pravnih sredstev in rokov iz poglavja ZIZ o ugovoru tretjega. Višje sodišče v Ljubljani v sklepu št. I Cp 2166/2017 z dne 7. 3. 2018 navaja: "/.../ Četudi tožeča stranka izkazuje pravni interes za ugotovitveno tožbo po splošnih predpisih, ker ji zastoj v izvršilnem postopku preprečuje možnost razpolaganja z nepremičninami, še ne pomeni, da je tožba dopustna. Pravilno je stališče prvostopenjskega sodišča, da je sklep izvršilnega sodišča iz tretjega odstavka 65. člena ZIZ procesna predpostavka za vložitev tožbe tretjega na nedopustnost izvršbe /.../. Dokler upnikovo nasprotovanje ni izraženo v izvršilnem postopku in posledično izdan sklep izvršilnega sodišča, ki šele prepreči razrešitev spornega vprašanja o pravici v izvršilnem postopku, tožba ni dovoljena."

²⁰ Sklep Vrhovnega sodišča št. II Ips 286/2012 z dne 28. 5. 2015.

²¹ Kar sicer ne pomeni tudi vezanosti na njegovo subsumpcijo očitkov pod to ali ono določbo Ustave. Vendar je seveda narava teh očitkov bistvena za pravilno subsumpcijo.

19. Človekovo pravico je mogoče omejiti le v primerih, ki jih izrecno določa Ustava, in zaradi varstva človekovih pravic drugih (tretji odstavek 15. člena Ustave) oziroma zaradi javnega interesa. Po ustaljeni ustavnosodni presoji je mogoče omejiti človekovo pravico, če je zakonodajalec zasledoval ustavno dopusten cilj in če je omejitev skladna z načeli pravne države (2. člen Ustave), in sicer s tistim izmed teh načel, ki prepoveduje prekomerne posege države (splošno načelo sorazmernosti). Oceno, ali ne gre morda za prekomeren poseg, opravi Ustavno sodišče na podlagi t. i. strogega testa sorazmernosti, ki obsega presojo primernosti, nujnosti in sorazmernosti posega.²²

20. Po mnenju Ustavnega sodišča tretji odstavek 65. člena ZIZ v izpodbijanem delu zasleduje ustavno dopusten cilj hitrejše in učinkovitejše izvršbe, ki je tesno povezan z zagotavljanjem pravic upnika do sodnega varstva iz prvega odstavka 23. člena Ustave in do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave. Treba je poudariti, da ustavno dopustni cilj tretjega odstavka 65. člena ZIZ sam po sebi ni – s kratkim prekluzivnim rokom za vložitev tožbe na nedopustnost izvršbe – povzročiti, da je pravočasno vloženo manj tožb tretjega, ki bi bile sicer (če bi se vsebinsko obravnavale) uspešne in bi pripeljale do ustavitve izvršb glede spornih premočnin. Drugače povedano, ustavno dopustni cilj spornega posega ni, da se upnik lažje poplača z uspešno prodajo premočnine, ki ni dolžnikova. Ustavno sodišče se je že izreklo, da zgolj to, da prejme upnik poplačano svojo terjatev, ne more biti ustavno dopusten razlog za poseg v lastninsko pravico osebe, ki ni dolžnik.²³ Ustava na primer nikomur ne jamči, da se lahko za terjatve proti dolžniku poplača iz nepremičnine v posesti pričakovanega lastnika, ki ni njegov obligacijski dolžnik.²⁴

21. Ker presojeni poseg v pravico do zasebne lastnine zasleduje ustavno dopusten cilj, je treba oceniti še, ali je zakonska ureditev primerna, nujna in sorazmerna v ožjem smislu.

²² Glej 25. točko obrazložitve odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-18/02 z dne 24. 10. 2003 (Uradni list RS, št. 108/03, in OdlUS XII, 86).

²³ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-128/03 z dne 27. 1. 2005 (Uradni list RS, št. 14/05, in OdlUS XIV, 33), 10. točka obrazložitve. Ustavno sodišče je v tej odločbi uveljavilo stališče, da pravica do poplačila terjatve, ki sta jo upnika pridobila z zaznambo izvršbe v zemljiški knjigi, nima prednosti pred pritožnično na originaren način pridobljeno lastninsko pravico. Na zemljiškoknjžno stanje in dobro vero naj bi se lahko skliceval tisti upnik, ki je na tej podlagi pridobil veljavno pogodbeno zastavno pravico na nepremičnini, to pa ne more veljati v primeru, ko je pridobil zastavno pravico šele z zaznambo sklepa o izvršbi v zemljiški knjigi v izvršilnem postopku. Ustavno sodišče je v 19. točki obrazložitve odločbe št. U-I-110/03, Up-631/03 z dne 14. 4. 2005 (Uradni list RS, št. 46/05, in OdlUS XIV, 21) pojasnilo, da seveda cilj izvršilnega postopka ne more biti, da upnik pride do poplačila svoje terjatve za vsako ceno (ne iz premoženja dolžnika, ampak nekoga tretjega).

²⁴ Primerjaj z 19. točko obrazložitve odločbe Ustavnega sodišča št. Up-9/16 z dne 15. 11. 2018. Ustavno sodišče ni pritrdilo dobroverni izvršilni upnici, ki je menila, da bi ji sodišče moralo omogočiti, da se za terjatev proti tretji osebi poplača iz nepremičnin nevknjiženih lastnikov v pričakovanju, pri čemer se upnica pri sklepanju poroštvene pogodbe z dolžnico ni zanesla na to, da ji bo sporni solastninski delež na voljo, če poroštvo ob zapadlosti ne bo plačano.

22. Izpodbijana omejitev je primerna za doseg navedenega cilja. Zaradi prekluzivnega roka je vloženih manj pravočasnih tožb na nedopustnost izvršbe, ki jih je treba meritorno obravnavati; to pomeni tudi manj uspešnih predlogov tretjega za odlog izvršbe do konca pravde.²⁵ Izvršbe na premoženje, glede katerih tretji zatrjuje svojo pravico, se zaradi tretjega odstavka 65. člena ZIZ lahko v povprečju zaključijo nekoliko hitreje.

23. Ustavnemu sodišču se s presojo nujnosti presojanega posega za doseg zasledovanega cilja ni bilo treba ukvarjati, ker se je izkazalo, da poseg ni sorazmeren v ožjem smislu. Za ožjo sorazmernost ocenjevanega posega v pravico tretjega do zasebne lastnine je odločilna primerjava teže posledic posega v to pravico (torej slabitve pravnega varstva pravic tretjega v izvršbi) z vrednostjo zasledovanega cilja oziroma s pričakovanimi koristmi, ki bodo zaradi posega nastale (v tem primeru s koristmi posega za hitrost in učinkovitost izvršbe). Pri tem se najprej zastavlja vprašanje vrednostne "utežitve" tehtnice interesov ter upravičenj upnika in tretjega v izvršbi.²⁶ Bistveno je pravzaprav, da 33. člen Ustave narekuje primerno in zadostno upoštevanje interesov tretjih oseb, ki utegnejo biti vpletene v "tujo" izvršbo tudi tako, da upnik poseže na njihovo, ne pa dolžnikovo premoženje. Tem osebam mora biti na voljo realna in učinkovita možnost zavarovati svoje premoženjske pravice. Procesna položaja upnika, ki je v izvršbi posegel na neko stvar, in tretjega, ki si prizadeva dokazati, da ima na tej stvari pravico, ki preprečuje izvršbo, morata biti uravnotežena. Upnikovima pravicama do sodnega varstva in zasebne lastnine v takem položaju ni mogoče na splošno priznati večje teže kot pravici do zasebne lastnine tretjega. Primerjave z ustavnopravnim uravnoteževanjem položajev upnika z izvršilnim naslovom in dolžnika v izvršbi zato niso ustrezne.

24. Po presoji Ustavnega sodišča izpodbijani prekluzivni rok 30 dni za začetek pravde na ugotovitev, da izvršba na premoženje ni dopustna, posega v pravico tretjega do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave nesorazmerno z njegovim ciljem, to je z zagotavljanjem hitrosti in učinkovitosti izvršbe. Rok je zelo kratek, njegov potek pa praviloma pomeni, da tretji izgubi možnost pravnega varstva svojih pravic civilnega prava pred grozečo izgubo zaradi prodaje v premoženjski izvršbi. Na drugi strani možnost vlaganja izločitvenih tožb, ki ne bi bila omejena s tem rokom (pač pa bi sledila ureditvi za ugovor tretjega, ki ga je mogoče vložiti "do konca izvršilnega postopka"), ne bi bistveno prizadela upravičenih interesov upnika za hitro in učinkovito izvršbo. Zaradi nje je mogoče pričakovati nekoliko več odlogov izvršbe na predlog tretjega, torej zastojev v izvršbi do

²⁵ Uspeh tretjega s predlogom za odlog izvršbe iz 73. člena ZIZ je mogoč le, če pravda na nedopustnost izvršbe še ni pravnomočno zaključena (npr. z zavrženjem tožbe zaradi zamude roka iz tretjega odstavka 65. člena ZIZ ali drugače). Tretji ne more mimo te zahteve z vložitvijo nove, npr. izbrisne tožbe (primerjaj s sklepom Višjega sodišča v Ljubljani št. II Ip 1881/2019 z dne 27. 1. 2020).

²⁶ Če po ustaljeni presoji ESČP mora biti možnost izpodbijanja ukrepov, ki posegajo v premoženje, učinkovita (glej 16. točko obrazložitve te odločbe). Če pride zaradi izvršilnega postopka do posega v pravice tretjega, mora ta imeti zagotovljeno učinkovito varstvo svojih pravic (odločba Ustavnega sodišča št. U-I-110/03, Up-631/03, 19. točka obrazložitve).

pravnomočne razrešitve vprašanja obstoja pravic tretjega, ki preprečujejo izvršbo, v pravdi. Glede na razmeroma zahtevne pogoje za odlog izvršbe, če tretji obstoja svoje pravice ne izkaže na kvalificiran način, ne kaže, da bi bilo teh zastojev mnogo več kot po izpodbijani ureditvi ali da bi učinkovitost izvršbe bistveno ogrozili. Kot izhaja iz 20. točke obrazložitve te odločbe, pa sam po sebi morebitni interes upnika, da se poplača iz premoženja osebe, ki ni dolжник, ni ustavno varovan in ga ni mogoče upoštevati v okviru tehtanja ožje sorazmernosti.

25. Glede na navedeno v prejšnji točki obrazložitve te odločbe izpodbijani tretji odstavek 65. člena ZIZ protiustavno posega v človekovo pravico tretjih do zasebne lastnine in je v neskladju s 33. členom Ustave, kolikor se nanaša na izvršbo na premoženje (1. točka izreka). Ustavno sodišče je zakonodajalcu določilo enoletni rok za odpravo ugotovljene protiustavnosti (2. točka izreka). Sprejelo je ugotovitveno odločbo na podlagi prvega odstavka 48. člena ZUstS, ker tretji odstavek 65. člena ZIZ nomotehnično ureja protiustavni prekluzivni rok na način, ki ne omogoča zgolj njegove razveljavitve na način, da bi sicer ostala nedotaknjena temeljna zasnova tožbe na nedopustnost izvršbe, ki je ni mogoče vložiti pred pravnomočnostjo sklepa o zavrnitvi ugovora tretjega. V skladu z drugim odstavkom 48. člena ZUstS bo zakonodajalec moral sprejeti ureditev, ki bo omogočala ustavnoskladno uveljavitev pravice do zasebne lastnine tretjega.

26. Ustavno sodišče je na podlagi drugega odstavka 40. člena ZUstS določilo način izvršitve svoje odločitve o ugotovitvi protiustavnosti presoјane ureditve, da bi v času do uveljavitve nove zakonske ureditve zavarovalo zasebno lastnino tretjih. Določilo je, da lahko v času do odprave ugotovljene protiustavnosti tretji začne pravdo na ugotovitev, da izvršba na določeno premoženje ni dopustna, v obdobju od pravnomočnosti sklepa o zavrnitvi ugovora tretjega do konca izvršbe na sporni predmet (3. točka izreka).

C.

27. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi 48. člena in drugega odstavka 40. člena ZUstS ter petega odstavka v zvezi s tretjo alinejo tretjega odstavka 46. člena Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07, 54/10, 56/11, 70/17 in 35/20) v sestavi: predsednik dr. Matej Accetto ter sodnici in sodniki dr. Rok Čeferin, Dr. Dr. Klemen Jaklič (Oxford ZK, Harvard ZDA), dr. Špelca Mežnar, dr. Rok Svetlič, Marko Šorli in dr. Katja Šugman Stubbs. Odločbo je sprejelo soglasno.

dr. Matej Accetto
Predsednik